

Şevket Rado

renler ve açıklamalar, Paris'te 1714 yılında basılmış olan eserin Şevket Rado nezaretinde yeniden yapılmış tıpkıbasımıdır; trc. Cenap Yazansoy, İstanbul 1980); *Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Çanakale'yi Anlatıyor* (haz. Ruşen Eşref, metni günümüze uyarlayan: Şevket Rado, resimleyen: Hayrettin Çizel, İstanbul 1981); *Âletler ve Âdetler* (İstanbul 1987, Şevket Rado'nun başkanlığında Halûk Şehsuvaroğlu, M. Uğur Derman, M. Zeki Kuşoğlu, Y. Durul, M. Ülkütaşır, Uğur Göktaş, Zahir Güvemli ve Prof. Dr. Bedîf Gorbon'dan oluşan bir heyet tarafından hazırlanmıştır); *Giambatista Toderini, İbrahim Müteferrika Matbaası ve Türk Matbaacılığı* (Fransızca'dan trc. Fatma Rikkat Kunt; Şevket Rado çevirinin dilini sadeleştirmiş, kitaba bir girişle "Türk Matbaacılığı ve Mecmuacılığında Yenilikler" adıyla bir bölüm eklemiştir, İstanbul 1990). Şevket Rado, Pierre Lazareff'den *Fransa'da Basın Rezaletleri yahut Fransa'yı Çökerten Dördüncü Kuvvet* (İstanbul 1945; 2. bs. Tarık Dursun K.'nin sadeleştirmesiyle, İstanbul 1995); *Nathaniel Hawthorne'dan Boğa Başlı Canavar* (İstanbul 1946 ?); *Ejderhanın Dişleri* (İstanbul 1946); *Andersen'den Gölge; Çakmak; Kelebek* (İstanbul 1948) adlı çevirileri vardır. Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet'in kendisine yazdığı mektupları Emin Nedret İşli, *Şevket Rado'ya Mektuplar* adıyla kitap halinde yayımlamıştır (İstanbul 2002).

BİBLİYOGRAFYA :

Emin Nedret İşli, "Dört Arkadaş", *Şevket Rado'ya Mektuplar*, İstanbul 2002, s. 13-19; Muhiittin Serin, *Kemal Batanay*, İstanbul 2006, s. 84; Cemal Avcı, "Şevket Rado", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, IV/12, Ankara 1988, s. 793-797; Ali Alpaslan, "Şevket Rado", *TDL*, LV/437 (1988), s. 231-238; Yılmaz Öztuna, "Şevket Rado'nun Şiirleri", a.e., LV/437 (1988), s. 245-246; Muhsin Mete, "Hayat", *TDEA*, IV, 172-174; Nazım Hikmet Polat, "Şevket Rado", a.e., VII, 266-267; "Şevket Rado", *Tanzimat'tan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi*, İstanbul 2001, II, 829-830.

MEHMET TÖRENEK

RÂFÎ' (الرافع)

Allah'ın isimlerinden
(esmâ-i hüsnâ) biri.

Sözlükte "yukarı kaldırmak, yükseltmek, yüceltmek" anlamındaki ref' (rifâ') kökünden türeyen râfî' kelimesi "yükselten, değerini arttıran, izzetli ve şerefli kılan" demektir (Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât*, "rfâ" md.). Kur'an-ı Kerim'de ref' kavramı yirmi bir âyetle Allah'a nisbet edilmiştir. Allah'ın İsâ'yı kendisine ref' edeceğini bildiren âyetle râfî' (Âl-i İmrân 3/55), "sıfatları yüce" (veya "dereceleri yükselten") meâliyle başlayan âyetle ise (el-Mü'min 40/15) refî' ismi yer almıştır. Kıyametin kimini alçaltıcı, kimini yükseltici olduğunu beyan eden Vâkıa sûresindeki âyetle (56/3) asıl fâilin kıyamet değil Allah olduğu kabul edilmektedir. Nitekim muhtelif âyetlerde kıyamet gününde Cenâb-ı Hakk'ın kâfirleri zelil, müminleri aziz ve şerefli kılacağı bildirilmiştir (meselâ bk. el-Mü'minûn 23/105-110; ez-Zuhruf 43/68-73; M. F. Abdülbâkî, *el-Mu'cem*, "rfâ" md.).

Râfî' hem İbn Mâce hem Tirmizî'nin rivayet ettiği esmâ-i hüsnâ listesinde yer almaktadır ("Du'â", 10; "Da'avât", 82). Ref' kavramı, *Kütüb-i Sitte*'den başka İmam Mâlik ve Ahmed b. Hanbel tarafından nakledilen hadislerde de fiil sîgalarıyla Allah'a izâfe edilmiştir (Wensinck, *el-Mu'cem*, "rfâ" md.). Bu tür hadislerin muhtevasında ref'in mânevî açıdan yükseltmeyi ifade ettiği görülmektedir. Abdullâh b. Abbas'tan rivayet edildiğine göre Hz. Peygamber teheccüd namazının iki secdesi arasında şu meâldeki duayı okudu: "Rabbim! Günahlarımı bağışla, bana merhamet et, eksikliğimi giderip halimi iyileştir, beni mânen yücelt, rızıklandır; doğru yoldan ayırma!" (*Müsned*, I, 371; İbn Mâce, "İkâme", 23; İbnü'l-Esîr, *en-Nihâye*, "cbr" md.).

Âlimler hâfid-râfî' isimlerini karşıt mânalar taşıyan kâbız-bâsıt, muiz-müzil gibi, birlikte kullanmayı ve denge ifade eden mânayı yansıtmayı gerekli görürler. Kur'an-ı Kerim'de Allah'a nisbet edilen ref' kavramı tabiatın kozmik düzeni çerçevesinde göklerin yükseltildiği, güneş sisteminin hassas dengelerle korunduğu, Tûr dağının israiloğulları'nın fevkinde kaldırıldığı şeklindeki maddî muhtevanın yanı sıra insanlının ruhî nitelik ve yetenekleriyle mânevî derecelerinin farklı kılındığı biçiminde soyut içerik de taşımaktadır. Bununla birlikte esmâ-i hüsnâ müellifleri râfî' ismini da-

ha çok soyut alanla irtibatlandırarak "dostlarının taat ve amellerini kabul edip kendisine yaklaştıran, dünyada da onları aziz kılan" şeklinde tefsir etmişlerdir (Hattâbî, s. 58; Gazzâlî, s. 94). Hâfid-râfî' isimlerinin açıklanması sırasında bazı âlimler "dilediğini alçaltan, dilediğini yücelten" türünden ifadeler kullanırken (Abdülkâhir el-Bağdâdî, vr. 105^a) bazıları tenzihe uygun olarak "yüceltmeye hak kazanan" veya "alçaltılmaya müstahak olan" ifadesini tercih etmişlerdir ki isabetli olan da budur. Zira nazariyede ilâhî iradenin önünde hiçbir engel bulunmamakla birlikte Allah, fiilî alanda hükmünü kendisinin vazettiği adl ve hikmet ilkeleri çerçevesinde yürüttüğünden kimseye asla zulmetmez, sadece bilinmeyen sebeplerden dolayı lutufla muamele eder. Mü'min sûresinde (40/15) Allah'a nisbet edilen "refu'd-derecât" terki bindeki refî' kelimesi râfî' mânasına alındığı takdirde "dereceleri yükselten", mürtefi' mânasına alındığında "dereceleri yani kendisinin kadr ve mertebesi veya sıfatları yüce olan" diye yorumlanır (Kâdî Abdülcebbar, V, 215; Fahreddin er-Râzî, *Me-fâtihu'l-gayb*, XXVII, 44). Râfî' ismi Allah'ın fiilî isim ve sıfatları grubu içinde yer alır. Refî' "sıfatları yüce" anlamında kabul edildiği takdirde zâtî olur. Râfî' hâfid ismiyle karşıt muhteva taşıdığından muiz, muğnî mukaddim, bâsıt ve nâfî' isimleriyle anlam yakınlığı içinde bulunur.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "rfâ" md.; *Müsned*, I, 371; *Zeccâc*, *Tefsiru esmâ'illâhi'l-hüsnâ* (nşr. Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk), Beyrut 1395/1975, s. 41; Hattâbî, *Şe'nü'd-du'â'* (nşr. Ahmed Yûsuf ed-Dekkâk), Dimaşk 1404/1984, s. 58; Kâdî Abdülcebbar, *el-Muğnî*, V, 215; Abdülkâhir el-Bağdâdî, *el-Esmâ' ve's-sıfât*, Kayseri Râşid Efendi Ktp., nr. 497, vr. 105^a; Kuşeyrî, *et-Tahbir fi'l-tezkir* (nşr. İbrâhîm Besyûnî), Kahire 1968, s. 46-47; Gazzâlî, *el-Makşadü'l-esnâ* (Fazlûh), s. 94, 176; Fahreddin er-Râzî, *Me-fâtihu'l-gayb*, Beyrut 1411/1990, XXVII, 44; a.mlf., *Levâmi'u'l-beyyînât* (nşr. Tâhâ Abdürrâûf Sa'd), Beyrut 1404/1984, s. 244.

BEKİR TOPALOĞLU

RÂFÎ' b. HADÎC (رافع بن خديج)

Ebû Abdillâh (Ebû Hadîc) Râfî' b. Hadîc
b. Râfî' el-Evsi el-Hârisî
(ö. 73/692)

Sahâbî.

Annesi Halîme bint Mes'ûd b. Sinân'dır. Önceleri çölde yaşıyordu, daha sonra Medine'ye yerleşti. Kavminin liderlerindendi. Çok sayıda çocuğu olduğu bildirilirse de

kaynaklarda yalnız Abdullah, Ubeydullah, Abdülhamîd, Abdurrahman ve Rifâa'nın adları anılır. Râfî' Bedir Gazvesi'ne (2/624) katılmak istediye de Hz. Peygamber ya-şının küçüklüğünü ileri sürerek bunu ka-bul etmedi. Ayak parmaklarının ucunda yükselip büyük görünmeye çalışmasına rağmen aynı gerekçeyle Uhud Gazvesi'nde de (3/625) geri gönderilmek istendi. Fakat babasının Râfî'in iyi ok attığını söyleyerek Resûlullah'ı ikna etmesi üzerine savaşa katılmasına izin verildi. Bundan sonraki bütün gazvelere iştirak etti. Hz. Ali ile bir-likte Sıffin Savaşı'na (37/657) katıldığı zik-redilmektedir.

Hz. Ömer'in halifeliği sırasında İsfahan'a gitti. Ashabın fakihlerinden olan, müzâ-raa ve müsâkât konularını iyi bildiği ifade edilen Râfî', Muâviye b. Ebû Süfyan za-manında ve ondan sonraki dönemde Me-dine'de fetva veriyordu. Mervân b. Ha-kem'in bir konuşmasında yalnız Mekke'nin ve Mekke halkının faziletleriyle Mek-ke Haremi'nden bahsetmesi üzerine Râfî', Resûlullah'ın Medine için de aynı şeyle-ri söylediğini, bunu neden zikretmediğini sormuş ve bu hususta yanında ceylan derisine yazılmış bir hadis metnini göstere-bileceğini belirtmiştir (Müslim, "Hac", 457). Bu ifadede onun yazı yazmayı bil-diği ve hadisleri kaydettiği anlaşılmakta-dır.

Uzun bir ömür süren Râfî' seksen altı ya-şında iken Medine'de vefat etti (73/ 692). Cenaze namazını bu yılın hac mevsimin-den kısa bir süre sonra Mekke'de vefat eden Abdullah b. Ömer b. Hattâb kıldırdı. 74 (693) yılı başlarında öldüğü zikredilmiş-se de İbn Ömer'in cenaze namazını kıldırıp onu kabre kadar uğurladığına dair riva-yetlere bakıldığında 73 yılında vefat etti-ğine dair rivayet daha isabetli görünmek-tedir. Buhârî'nin, Râfî'in Muâviye zamanın-da (ö. 60/ 680) öldüğünü söylemesi (*et-Tâ-rihu'l-kebir*, III, 299), İbn Hacer'in de bu bilginin güvenilir olduğunu, diğer tarihlerin dikkate alınmaması gerektiğini ifade et-mesi (*el-İşâbe*, I, 496) dikkat çekicidir. Hz. Peygamber'den doğrudan rivayetleri ya-nında amcası Züheyr b. Râfî'den de hadis rivayet eden Râfî'den, oğulları Rifâa, Ab-durrahman ve Ubeydullah, torunları İşâ ve Abâye b. Rifâa, ayrıca Saîd b. Müseyyeb, Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf, Mü-câhid b. Cebr, Amre bint Abdurrahman, Süleyman b. Yesâr, Atâ b. Ebû Rebâh, Nâ-fi' gibi isimler de rivayette bulunmuşlar-dır.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, VI, 378; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 12, 372, 376; V, 73, 256; VII, 233; Buhârî, *et-Tâ-rihu'l-kebir*, III, 299-300; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* (nşr. Hamdî Abdülmecid es-Selefi), Beyrut 1405/1984, IV, 239-240; Ebû's-Şeyh, *Tabakâ-tü'l-muhaddişin bi-lşbahân* (nşr. Abdülgafûr Ab-dülhak Hüseyin el-Belûşî), Beyrut 1407/1987, I, 251-252; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, I, 495-496; İb-nü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe* (Bennâ), II, 190-191; Mî-zî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, IX, 22-25; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, III, 181-183; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 495-496; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, III, 229-230; Wen-sinck, *el-Mu'cem*, VIII, 79-80; Seyyid Mehdi Hâirî, "Râfî' b. Hadîc", *DMT*, VIII, 105.

ABDÜLKADİR ŞENEL

RÂFİ' b. MÂLİK

(رافع بن مالك)

Ebû Mâlik Râfî' b. Mâlik b. el-Aclân
el-Hazrecî el-Ensârî
(ö. 3/625)

Sahâbî.

Hazrec kabilesinin Benî Züreyk kolun-dan olduğu için Züreyk nisbesiyle de an-ılır. Hz. Peygamber'den hadis rivayet eden diğer oğlu Rifâa'dan dolayı Ebû Rifâa kü-nyesiyle de bilinen Râfî', Übey b. Selûl'un kızı ve Abdullah b. Übeyy'in kız kardeşi Üm-mü Mâlik ile evlendi. Ümmü Mâlik, Resû-lullah'a biat eden hanımlardandı. Bu evli-likten Bedir Gazvesi'ne iştirak eden Mâ-lîk, Rifâa ve Hallâd adlı oğulları dünyaya geldi. Câhiliye döneminde yazı yazdığı, iyi yüzdüğü ve iyi ok attığı kaydedilen pek az kimseden biri olan Râfî'in Muâz b. Hâris (Afrâ) ile Mekke'ye gittikleri, Hz. Peygam-ber'le görüşüp müslüman oldukları, bu se-beple Hazrec kabilesinin ilk müslümanları diye bilindikleri kaydedilmektedir. Onun bütün Akabe biatlarında bulunduğu, Re-sûl-i Ekrem'in Medineliler'le irtibatını sağ-lamak üzere seçtiği on iki temsilciden biri olduğu, yetmiş beş Medinelî'nin katıldığı Üçüncü Akabe Biatı'nda Medine'ye hicret ettiği takdirde Hz. Peygamber'i koruyaca-ğına dair ilk defa onun söz verdiği belirtil-mektedir. Râfî', Akabe'de Resûlullah ile gö-rüştüğünde Hz. Peygamber o güne kadar inen âyetleri kendisine vermiş, Râfî' on-dan Yûsuf sûresini öğrenmiş, Medine'ye döndüğünde bu sûreyi Benî Züreyk Mes-cidi'nde toplanan müslümanlara okumuş, bu sebeple Züreyk Mescidi Medine'de ilk Kur'ân-ı Kerîm okunan mescid diye anıl-mıştır. Resûl-i Ekrem de bu gayretinden dolayı Râfî'den memnun olduğunu ifade etmiştir. Onun müslüman olup Mekke'ye yerleştiği, Tâhâ sûresi nâzil olduktan son-

ra sûreyi yazıp Medine'ye gittiği ve Zürey-koğulları'na okuduğu da belirtilmiştir (İb-nü'l-Esîr, II, 198). Râfî'in Bedir Gazvesi'nde bulunduğu zikredilmekteyse de üç oğlu-nun da iştirak ettiği bu gazveye katılma-dığı anlaşılmaktadır. Onun Akabe Biatı'n-da bulunmayı Bedir Gazvesi'nde bulun-maktan üstün görmesi (Buhârî, "Megâzî", 13), Ehl-i Bedr'in üstünlüğünü vurgula-yan hadis duymaması sebebiyle ileri sür-düğü şahsî kanaati olmalıdır (İbn Hacer, *Fethu'l-bârî*, VII, 364). Hz. Peygamber'in Medine'de Saîd b. Zeyd ile kardeş ilân et-tiği Râfî' b. Mâlik Uhud Gazvesi'nde şehid oldu (3/625).

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 596-597, 621-622; VIII, 382; İbn Hibbân, *Meşâhiru 'ulemâ'i'l-emşâr* (nşr. M. Fleischhammer), Wiesbaden 1959, I, 24; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, II, 494; İbnü'l-Esîr, *Üs-dü'l-gâbe*, II, 197-198; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 453-454, 499, 517; III, 344; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, III, 232, 281; a.mlf., *Hedyü's-sârî* (Hatîb), s. 498; a.mlf., *Fethu'l-bârî* (Hatîb), VII, 364; Seyyid Meh-di Hâirî, "Râfî' b. Mâlik b. el-Aclân Hazrecî-i En-şârî", *DMT*, VIII, 105-106.

MUSTAFA KARATAŞ

RÂFİA

(الرافعة)

Kur'ân-ı Kerîm'de
kıyamet için kullanılan isimlerden biri
(bk. KIYAMET).

RÂFİİ, Abdurrahman b. Abdülatîf

(عبدالرحمن بن عبداللطيف الراجعي)

(1889-1966)

Mısırlı hukukçu, tarihçi
ve siyaset adamı.

7 Cemâziyelâhîr 1306'da (8 Şubat 1889) Zekâzîk'te veya Kahire'de doğdu. İlk öğre-nimini Kahire de, orta öğrenimini İsken-deriye'de tamamladı. 1908'de Kahire Hidî-viyye Hukuk Medresesi'nden mezun oldu. Bir yıl kadar el-Hizbül-vatanî'nin yayın or-ganı *el-Livâ'* gazetesinde çalıştıktan son-ra avukatlık yapmaya başladı. Bu sırada siyasete ilgi duyarak Muhammed Ferîd liderliğindeki el-Hizbül-vatanî'ye katıldı (1911) ve partinin yayın organlarına dü-zenli makaleler yazmaya başladı. Bu dö-nemde siyasî görüşlerinden dolayı bir yıl hapse mahkûm edildi (1915). 1921'de par-tinin idare meclisi üyeliğine getirildi. 1924'te Mansûre'den milletvekili seçildi. 1939-1951 yılları arasında mecliste senatör ola-rak görev yaptı. 1949'da Hüseyin Sırrı Pa-